

Öğrenci Sorumluluk: Ölçek Geliştirme, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması

Mehmet Kaya
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD
Sakarya Üniversitesi
mehmetkaya@sakarya.edu.tr

Uğur Doğan
Bolu Güzel Sanatlar Lisesi
ugurdogn@gmail.com

Öz

Araştırmanın amacı öğrenci sorumluluk ölçeğini geliştirmek ve ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini incelemektir. Araştırma 516 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için kullanılan açımlayıcı faktör analizi çalışmasında ölçeğin toplam varyansının %52'sini açıklayan bir yapı elde edilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi çalışmasına göre, toplam 13 madde 4 faktörde toplanmaktadır. Bulunan faktörler Derse Katılım, Okula Katılım, Ödev Bilinci ve Başarı Farkındalığı olarak isimlendirilmiştir. Öğrenci Sorumluluk Ölçeğinin' nin ölçüt geçerliğini test etmek için Özen ve Gülaçtı (2011) tarafından geliştirilen, İç-Denetimsel Sorumluluk, Dış-Denetimsel Sorumluluk ölçeği kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda öğrenci sorumluluk ölçeği ile İç-Denetimsel Sorumluluk, Dış-Denetimsel Sorumluluk ölçeğinden alınan puanlarla arasında .52 ($p < .001$) düzeyinde ilişki olduğu bulunmuştur. Güvenirlik çalışmasında iç tutarlılık katsayısı, ölçeğin alt boyutlarının sırası ile, .82, .86, .87 ve .79 bulunmuştur. Ölçeğin 2 hafta ara ile yapılan test-tekrar test güvenirlik çalışmasında .78 ($p < .001$) korelasyon bulunmuştur. Bir diğer güvenirlik çalışması olan %27'lik alt-üst grup karşılaştırmasında bütün maddelerin anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür ($p < .005$). Son olarak madde toplam analizinde, maddelerin .37 ile .72 toplam puanla ilişkisi olduğu görülmektedir ($p < .001$). Bu bulgulara dayanarak Öğrenci Sorumluluk Ölçeği'nin eğitim ve psikoloji alanında kullanılabilir, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci sorumluluk, ölçek geliştirme, geçerlik, güvenirlik, faktör analizi

Giriş

Sorumluluk kavramı, kişinin kendi davranışlarının veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın farkında olması, davranışlarının ve durumların sonuçlarını üstlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, kişinin kendi davranışlarının ve yetki alanına giren olayın sorumluluğunu hem ahlaki, hem de yasal boyutta üstlenmesi beklenmektedir (Glover, 1970). Bir başka tanımlamada ise sorumluluk, seçimler yapmak, bu seçimlerin sonucunu ve etkilerini kabullenmek olarak tarif edilmiştir (Popkin, 1987). Lickona (1991) ise sorumluluğu ahlakın aktif yanı olarak tanımlamıştır. Kişinin kendisine ve başkalarına özen ve bakım göstermesini, yükümlülüklerini yerine getirmesini, toplumsal sürece katılmasını, acıları dindirmeye çalışmasını ve de daha iyi bir dünya için çaba harcamasını sorumluluk olarak tanımlamıştır.

Sorumluluğun felsefi boyutu içerisinde değerlendirilebilen kriterlere önem verseler de, davranışta bulunan kişinin dürüst ya da sahte davranıp davranmadığı, geçerli gerekçelerinin olup olmadığı, sonuçtan pişman olup olmadığı gibi boyutların objektif olarak ölçülmesi mümkün değildir. Bunun için daha belirleyici bilgilere ihtiyaç vardır (Glover, 1970). Sorumluluğun bir diğer anahtar kelimesi "seçim"dir. Kişiler yaşamları süresince bir şeyleri, diğer şeylere tercih ederek geçirmektedirler (Nelson-Jones, 1995).

Kişisel sorumluluk kişinin kendisine yönelik sorumluluğu olarak ele alınmaktadır ve kişinin kendi benliğine yönelik sorumluluğu ve kişinin kendi bedenine yönelik sorumluluğu olmak üzere iki kısımda incelenmektedir (Hamilton ve Fenzel, 1988). Kişisel sorumluluk

kişinin kendi benliğini güçlü kılmak adına çabalarını, diğerleriyle başkalarının sınırlarını zorlamayan ve saygıya dayalı bir iletişimi benimsemesini, kendi seçimlerinden sorumlu olmasını ve bu seçimlerin sonuçlarını üstlenmesini, kendi hayatını kendinin yönlendirmesini, fiziksel ve duygusal iyi oluşunu sağlamasını, sorumlu bir biçimde hissetmesi ve düşünmesi gibi öğeleri içermektedir. Kişinin kendisine karşı sağlıklı bir kimlik kazanmak, sağlıklı değerler edinmek, sağlıklı algılama ve değerlendirme yollarına sahip olmak ve sağlıklı kişilerarası ilişkiler geliştirmek gibi sorumlulukları bulunmaktadır (Messina, 2004).

Literatür incelendiğinde öğrencilerin sorumlulukları hakkında çok az çalışmaya rastlanmıştır (Aladağ, 2009; Çelikkaleli ve Akbay, 2013, Özen, 2013a, 2013b; Özen ve Gülaçtı, 2011; Singg ve Ader, 2001; Yeşil, 2013). Çalışmalar sorumluluk kavramının ahlaki ve felsefi boyutu üzerinde durmuş, öğrencilerin okuldaki kendilerine ait davranışları üzerinde çok az durmaktadırlar. Araştırmanın amacı olan öğrenci sorumluluklarını yurtdışındaki üniversiteler çok net bir biçimde tarif etmektedirler. Bu sebepten dolayı, öğrencilere ait sorumlulukla ilgili bazı üniversitelerin web siteleri incelenmiştir. Öğrenci sorumlulukları ile ilgili en detaylı bilgileri veren üniversitelerden birisi South Carolina üniversitesidir. Üniversiteye ait web sitesinde öğrencilerin sorumluluklarını sıralamışlardır; bütün akademik sorumluluk öğrenciye aittir, ne ailesine, ne danışmanına ne de gerse giren öğretim görevlilerine. Derslerle ilgili bir problem varsa bu problemi çözmek için dönem sonunu beklemelidir varsa derse devam etmek zorundadır. Dersleri kaçırmamalıdır, randevularını ders dışı zamanlara göre ayarlamalıdır. Okuma parçaları muhakkak okunmalıdır, derslere hazırlıklı gelmelidir, eğer özel bir mazereti varsa ve dersi kaçırırsa bunu ders görevlisine en kısa zamanda bildirmek öğrencinin sorumluluğundadır. Derslerde düzenli olarak not tutmalıdır. Ödevlerin teslim tarihi kesindir, tartışmaya açık değildir. Mezuniyet ve ders geçme verilmez öğrenci kendisi hak eder (Your Academic Responsibilities).

Houston-Downtown Üniversitesi ise aktif öğrenci olmak üzerinde durmaktadır; öğrenciler bir akademik plan yapmalı ve bunu takip etmelidir. Öğrenciler derslere katılmalı ve sınıfın bir parçası olmalıdır. Öğrenciler derslerde ya da öğretmenleri veya idarecilerle yaptıkları görüşmelerde anlamadığı ya da spesifik konularla ilgili sorular sormalı ve aktif bir öğrenci olmalıdır. Kişisel hedefleri ve genel hedefleri olmalıdır. Okulun kaynaklarını kullanmalıdır. Yönetmelikleri, okul programını politikalarını bilmelidir, okulun kaynaklarını kullanmalıdır, okul ve grup etkinliklerine katılmalıdır, danışmanının tecrübelerine uyarak aktif bir öğrenci olmalıdır (Advisee/Advisor Responsibilities).

Exeter Üniversitesi katılımcı bir öğrenci olmanın üzerinde durmaktadır; eğitim hayatının sadece alıcısı değil aynı zamanda başlıca katılımcısı olmalıdır. Bir modüle ya da programa yazılmak zorundadır. Yararına olan konferans, seminer gibi planlanmış aktivitelere katılması beklenir, aynı zamanda katıldığı bu aktivitelerdeki sorumluları gözlemlemeli ve eğer bu aktivitelere herhangi bir mazeret yüzünden katılamıyorsa en kısa zamanda ilgili kişilere bilgi vermek zorundadır (Student Academic Responsibilities).

Blacnell Üniversitesi ise akademik sahtekârlığın üzerinde durmaktadır. Çalışmalarda sahtekârlığı ya da intihali kabul etmemekte ve bu durumlara derhal karşı koyulmasını istemektedir (Academic Responsibility at Bucknell). The University of British Columbia'da ise bahsedilen sahtekârlığı daha geniş bir şekilde tanımlamaktadır; öğrenciler bir ödevi yaparken birbirlerine yardım edebilirler fakat aynı ödevi veremezler, başkalarının hazırladığı ödevi kendi isimlerini yazamazlar aynı zamanda başkalarının isimlerini kendi hazırladıkları ödevi yazamazlar; başkalarının çalışmasını kopyalamazlar, başkalarının kendi çalışmalarını kopyalamasına izin veremezler, yapılacak her türlü atıfta muhakkak kaynak belirtmelidirler (Academic Integrity & Plagiarism).

Yukarıda bahsi geçen sorumluluk ve öğrencilerden beklenen sorumluluk tanımları yanında öğrenci sorumluluğunun tanımını yapmak gerekirse şu şekilde bir tanım yapılabilir;

Derslerine ve okula karşı olan davranışlarının farkında olmak, yaptığı seçimlerin sonuçlarını üstlenmek, bu seçimlerin yükümlülüklerini üstlenmek, akademik hayatına özen göstermek, kendi akademik hayatını yönlendirmek, öğretmenleri ile saygıya dayalı bir iletişim benimsemektir. Bunun yanında sınıf ortamındaki kendi performansından sorumlu olmaktır. Eğitim bilimleri ve psikolojik danışmanlık rehberlik alanında son derece önemli bir konu olmasına rağmen yapılan inceleme sonucunda hem yurt dışında hem de ülkemizde Öğrenci Sorumluluğu ölçmeye yönelik çok az sayıda ölçme aracının bulunduğu görülmüştür. Bu nedenle bu araştırmanın amacı lise öğrencilerine yönelik Öğrenci Sorumluluk Ölçeğini geliştirmek ve geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmaktır.

Yöntem

Çalışma Grubu

Çalışmanın amacı lise öğrencilerine yönelik sorumluluk ölçeği geliştirmek olduğundan, araştırmanın örneklemini Bolu ilinde öğrenim gören 516 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrenciler 2010-2011 Eğitim öğretim yılında Bahar döneminde Bolu ilinde bulunan Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Atatürk Anadolu Lisesi, Öğretmen Lisesi ve Bolu Anadolu Lisesi'nde öğrenim görmekte olan öğrenciler arasından tesadüfi yöntemle seçilmiştir. Çalışma grubunun 205'i erkek ve 311'i kız öğrencilerden oluşmuştur.

Veri Toplama Araçları

İç-Denetimsel Sorumluluk, Dış-Denetimsel Sorumluluk Ölçeği: Ölçek Özen ve Gülaçtı (2011) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek geliştirme çalışması 337 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. 19 sorudan oluşan 2 boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Ölçeğin kriter geçerliği için Kontrol odağı ölçeği ile .67 ($p < .001$) ilişki olduğu görülmüştür. Güvenirlik çalışmasında cronbach alpha değerlerine bakılmış, ölçeğin tamamı için .67, içsel denetimsel sorumluluk için .62, dışsal-denetimsel sorumluluk için ise .73 bulgusuna ulaşılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Ölçek maddelerinin hazırlanması sürecinde öncelikle öğrenci sorumluluk alanında yapılan araştırmalar incelenmiştir. İlk önce sorumluluk ile ilgili çalışmalara daha sonra üniversitelerin kendi web sitelerinde yayınladıkları “öğrenci sorumlulukları” başlığı altında toplanan veriler incelenmiş ve 43 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Bir sonraki aşamada bu maddeler psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanlarında uzman olan 3 öğretim üyesine incelenmiş ve yapılan değerlendirmeler sonucunda 43 maddelik ölçek ile pilot uygulamaya geçilmiştir. 43 madde 56 kişilik bir pilot guruba uygulanmış, bu çalışma sonucunda öğrenciler tarafından anlaşılmayan ve boş bırakılan 3 madde ölçekten çıkartılmıştır. Kalan 40 madde 4 basamaklı likert bir dereceleme ölçeği (“1” hiçbir zaman, “2” bazen, “3” sık sık ve “4” her zaman) şeklinde yazılmış ve bu maddeler üzerinde geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır.

Öğrenci Sorumluluk Ölçeği'nin geçerlik çalışması olarak yapı geçerliği kapsamında açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve ölçüt geçerliği yapılmıştır. Öğrenci Sorumluluk Ölçeği'nin güvenilirliği Cronbach Alpha iç tutarlılık yöntemi, alt-üst grup güvenilirlik çalışması ve madde-toplam korelasyonu ile incelenmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik analizleri için SPSS 11.5 programı kullanılmıştır.

Bulgular

Geçerlik Çalışmaları

Yapı Geçerliği: Öğrenci Sorumluluk Ölçeği'nin yapı geçerliğini incelemek amacıyla yapılan AFA'da öncelikle bütün maddeler arasında korelasyon matrisi incelenerek önemli oranda manidar korelasyon olup olmadığına bakılmış ve faktör analizinin yapılabilmesine uygunluk gösterir nitelikte manidar ilişkilerin olduğu görülmüştür.

Verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Testi ile incelenmiştir. KMO'nun 0.60'dan yüksek çıkması ve Barlett testinin anlamlı çıkması gerekmektedir (Büyüköztürk; 2007). Bu çalışmada KMO örneklem uygunluk katsayısı .67, Barlett Sphericity testi χ^2 değeri ise 890.008 ($p < .001$) bulunmuş ve ölçek maddelerine verilen cevapların faktörleşebileceği görülmüştür. Alanyazında, bir maddenin faktör yük değeri için asgari büyüklüğün .32 olması yönünde yaygın bir görüş vardır (Büyüköztürk, 2010), bunun yanında Büyüköztürk (2010) faktör yük değerlerini değerlendirmek amacıyla yüklerin büyüklüğü için kesme noktasının ne olması gerektiğine ilişkin kararın araştırmacının tercihleri ile ilgili bir sorun olduğunu belirtmiştir. Bu görüşten hareketle .32 faktör yük değeri kesme noktası olarak benimsenmiştir. Faktörleştirme işlemine başlamadan önce faktör yük değerinin belirlenmesi için Bu araştırmada AFA'nın temel bileşenler tekniği ile varimax döndürme tekniği ve Scree Plot neticesinde faktör çözümü 4 faktörle sınırlandırılmıştır. Faktör yükü .32'nin altında kalan ya da binişik olan 27 madde ölçekten çıkartılmış toplam varyansın % 51.51'ini açıklayan 4 faktörlü, 13 maddeden oluşan bir yapı elde edilmiştir. Her bir faktöre ait maddelerin faktör yükleri ile faktör varyansları ve açıklanan varyanslar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrenci Sorumluluk Ölçeği Faktör Yükleri

Madde No	Derse Katılım	Okula Katılım	Ödev Bilinci	Başarı Farkındalığı
25	.81	.02	.20	.02
40	.72	.08	.13	-.17
19	.71	.15	.12	.11
21	.17	.82	.01	.02
20	.05	.80	.04	.01
10	-.01	.54	.21	-.19
13	.31	.44	-.22	.27
4	.00	.04	.72	.07
7	.23	.04	.62	-.01
16	.20	.08	.56	.00
35	-.10	.00	.07	.77
34	.10	.05	-.11	.74
38	-.04	-.19	.25	.37
Faktör Varyansı	1.92	1.88	1.45	1.44
Açıklanan Varyans	14.77	14.42	11.21	11.11

Bu dört alt boyutun isimlendirilmesinde faktörlerde toplanan maddelerin içeriği dikkate alınmıştır. Birinci faktörde bulunan maddelerin daha çok bireylerin derse katılımları ile ilişkili olduğu belirlenmiş ve bu faktör derse katılım adı altında ele alınmıştır. Bu faktör altında toplanan maddeler aktif olarak derse öğrencinin derse katılımı ve dersi anlama çabaları gibi

özellikleri değerlendirmektedir. Derse katılım faktörü altında toplanan 3 maddenin faktör yükleri .71 ile .81 arasında değişmektedir.

İkinci faktöre yüklenen maddeler daha çok bireylerin okul yaşamına etkin olarak katılımına yönelik olduğu için okula katılım olarak adlandırılmıştır. Okula katılım boyutundaki maddeler, okul kurallarını bilme, derse devam ve okuldaki etkinliklere katılım gibi özellikleri içermektedir. 4 maddeden oluşan bu faktöre ait maddelerin faktör yükleri .44 ile .82 arasında değişmektedir.

Üçüncü faktörde bulunan maddelerin daha çok bireylerin ödev bilinci ile ilgi olduğu belirlenmiş ve bu faktör ödev bilinci adı altında ele alınmıştır. Bu faktör altında toplanan maddeler, teslim edilen ev ödevinin kalitesi ve ödevin teslimi gibi özellikleri içermektedir. 3 maddeden oluşan bu faktöre ait maddelerin faktör yükleri .56 ile .72 arasında değişmektedir. Dördüncü faktörde bulunan maddelerin çoğu başarı için yapılması gerekenlerin farkındalığını içerdiği için bu faktör başarı farkındalığı adı altında ele alınmıştır. Bu faktör altında toplanan maddeler başarı için nelerin gerektiği gibi özellikleri içermektedir ve 3 maddeden oluşan bu faktöre ait maddelerin faktör yükleri .37 ile .77 arasında değişmektedir.

Ölçüt Geçerliliği

Öğrenci Sorumluluk Ölçeğinin'nin ölçüt geçerliliğini test etmek için Özen ve Gülaçtı (2011) tarafından geliştirilen, İç-Denetimsel Sorumluluk, Dış-Denetimsel Sorumluluk ölçeği kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda öğrenci sorumluluk ölçeğinden alınan puanlarla iç-denetimsel sorumluluk, dış-denetimsel sorumluluk ölçeği puanları arasında .52 ($p < .001$) ilişki bulunmuştur. Elde edilen sonuca göre Öğrenci Sorumluluk Ölçeğinin, İç-Denetimsel Sorumluluk, Dış-Denetimsel Sorumluluk ölçeği ile orta düzeyde anlamlı bir ilişkisinin olduğu, ölçüt geçerliliğinin gerekliliğini yerine getirdiği söylenebilir.

Güvenirlilik Çalışmaları

Test-Tekrar Test Çalışması

Ölçeğin güvenirliliğini belirlemek için test-tekrar test yöntemi kullanılmıştır. 30 kişilik bir gruba iki hafta ara ile iki uygulama yapılmıştır. Güvenirlilik çalışması için Pearson Momentler Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan ön test ve iki hafta sonra yapılan son test çalışmasından sonra pearson momentler korelasyon katsayısı .78 bulunmuştur. Tavşancıl'a (2010) göre güvenirlilik katsayısının pozitif ve en az .70 olması beklenmektedir. Bu bilgiye göre ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

Cronbach Alfa Güvenirliliği

Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı değerlerine bakılmıştır. Ölçeğin tamamı için .85 , “derse katılım” boyutu için .82 , “okula katılım” boyutu için .86 , “ödev bilinci” boyutu için .87 ve “başarı farkındalığı” boyutu için .79'tur. Bu bulgular ölçeğin iç tutarlılığının kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

Alt-Üst Grup Güvenirliliği

Güvenirlilik çalışmalarında izlenen bir diğer yöntem de alt %27'lik ile üst %27 'lik grupların karşılaştırılmasıdır. Gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını test etmek amacıyla çalışma evreninden alınan %27'lik alt(N:140) ve üst(N:140) grupların t-testi sonuçlarına bakılmıştır. Yapılan t-testi sonuçlarına göre, alt ve üst grup arasında anlamlı ($p < .005$) bir farkın olduğu bulunmuştur.

Madde Toplam Korelasyon Analizi

Öğrenci Sorumluluk ölçeğinin'nin alt boyutlarıyla bu boyutları oluşturan maddelerin arasındaki ilişkiyi incelemek için madde toplam korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan istatistik çalışmasına göre maddelerin buldukları faktörlerle arasındaki ilişki .32 ile .84 arasında değişmektedir. Ayrıca her bir maddenin ölçeğin toplam puanıyla ilişkisine bakıldığında korelasyon değerleri .37 ile .72 ($p < .001$) arasında değişmektedir.

Puanların Değerlendirilmesi

Öğrenci Sorumluluk ölçeğindeki toplam 13 madde bulunmaktadır. 4'lü likert tipi bir derecelendirme sunduğu için bu ölçekten alınabilecek en yüksek puan 52 en düşük puan 13'tür. Öğrenci sorumluluk ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar yükseldikçe bireyin ilgili boyuta ait özelliklere yüksek düzeyde sahip olduğu söylenebilir. Ölçeğin uygulama süresi yaklaşık 8-10 dakikadır.

Tartışma

516 öğrenciye uygulanan Öğrenci sorumluluk ile ilgili 40 maddelik taslak ölçeğinden 13 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin geçerlik çalışmasında yapı geçerliğine bakılmıştır. Yapı geçerliğini belirlemek için Açıklayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Büyüköztürk (2010) ölçek geliştirme çalışmalarında açıklanan toplam varyansın %41'in üzerinde olmasının ve maddelerin faktör yüklerinin .32'nin üzerinde olmasının ölçeğin geçerli sayılabilmesi için yeterli olduğunu belirtmektedir. %41 lik açıklanan toplam varyansı sağlayabilmek için faktör yüklerini .32'nin üzerinde olanlar ölçekte bırakılmıştır. Araştırmada yapılan açıklayıcı faktör analizinden elde edilen sonuçlar bu çerçevede değerlendirildiğinde ölçekte 4 faktör altında yer alan 13 maddenin faktör yüklerinin .32'nin üzerinde olduğu ve toplam varyansın %51.51'nin açıklandığı görülmektedir. Sonuç olarak Öğrenci Sorumluluk Ölçeğinin faktör yükleri ve açıklanan varyans yüzdesi ölçek geliştirme çalışmalarında yapı geçerliği açısından yeterli olduğu görülmektedir. Bir diğer geçerlik çalışmasında Öğrenci Sorumluluk ölçeği ile İç-Denetimsel Sorumluluk, Dış-Denetimsel Sorumluluk ölçeği arasında .52 düzeyinde ilişki olduğu, ölçüt geçerliği şartını yerine getirdiği görülmüştür. Böylece boyutları yalın olarak belirlenmiş, cevaplaması kolay, öğrenciler için uygun bir ölçeğin bu araştırmayla geliştirilmesinin alana önemli bir katkı sağladığı düşünülmektedir. Bu çerçevede, bu araştırmanın başlangıçtaki amacına ulaşıldığı söylenebilir.

Yapılan güvenilirlik çalışmasında ölçeğin test-tekrar test yöntemi uygulanmıştır. 2 hafta ara ile yapılan çalışmada pearson momentler korelasyon katsayısı .78 olarak bulunmuştur. Yine bir diğer güvenilirlik çalışması olan Cronbach alfa değerlerinde ölçeğin tamamı için .85, alt boyutlar için ise .79 ile .87 arasında değişen değerler elde edilmiştir. Alt-üst grup güvenilirliği çalışmasında, t-testi sonuçlarına göre, alt ve üst gruplar arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Güvenirlik çalışması için yapılan son istatistiki çalışma ise Madde toplam korelasyonudur. Maddelerin buldukları faktörlerle ilişkisi .32 ile .84 arasında değiştiği görülmüştür. Elde edilen sonuçta ölçeğin yeterli bir güvenilirlik seviyesine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bu ölçek ile yapılacak her bir araştırma ölçeğin daha da güçlü ölçme yapabilmesi için katkı sağlayacaktır. Ayrıca ölçeğin diğer yaş gruplarında da uygulanabilir hale getirilerek geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılabilir. Ölçeğin yakın ve uzak erimli yordama geçerliği araştırılmalıdır. Bununla beraber ölçeğin öğrenci örnekleminde dışında da genç ve yetişkin örneklemelerinde de uygulanarak geçerli ve güvenilir olarak kullanılıp kullanılmayacağının belirlenmesi gerekmektedir.

*Bu çalışma 23-25 Kasım 2011 tarihleri arasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde gerçekleştirilen "Global Education Conference"ında sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Kaynakça

- Academic Integrity & Plagiarism* (t.y.). <http://help.library.ubc.ca/planning-your-research/academic-integrity-plagiarism/> adresinden 20 Mart 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Academic Responsibility at Bucknell* (t.y.). <http://www.bucknell.edu/x1324.xml> adresinden 20 Mart 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Advisee/Advisor Responsibilities* (t.y.). http://www.uhd.edu/academic/colleges/university/academic_advising/aar.htm adresinden 20 Mart 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Aladağ, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara. Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik*. Ankara. Pegem A Yayıncılık.
- Çelikkaleli, Ö. ve Akbay, S. E. (2013). Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışı, genel yetkinlik inancı ve sorumluluklarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 237-254
- Glover, J.(1970). *On responsibility*. New York: Humanities Press.
- Hamilton, S.F. & Fenzel, I.M. (1988). The impact of volunteer experience on adolescent social development: Evidence of program effects. *Journal of Adolescent Research*, 3 (1), 65-80.
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How our schools can respect and responsibility*. New York: Bantam Books.
- Messina, J.J. (2004). *Tools for personal growth: accepting personal responsibility*. <http://www.livestrong.com/article/14698-accepting-personal-responsibility> adresinden 21 Mart 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Nelson-Jones, R. (1995). *Danışma psikolojisi kuramları*. (Çev. Ed. F.Akkoyun). Ankara: 72 TDFO Ltd. Sti.
- Özen, Y. (2013a). Sorumluluk duygusu ve davranış ölçeğinin geliştirilmesi güvenilirliği ve geçerliği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 7, 343-357.
- Özen, Y. (2013b). Sorumluluk duygusu ölçeğinin geliştirilmesi; geçerlik ve güvenilirliği. *Journal of European Education*, 3(2), 17-23.
- Özen, Y. Gülaçtı, F. (2011). Development of internally and externally controlled responsibility scale: validity, reliability and analysis. *World Applied Sciences Journal* 12 (2): 139-144.
- Popkin, M. (1987). *Active parenting: Teaching, cooperation and responsibility*. San Francisco: Harper & Row Publishers.
- Singg, S., ve Ader, J. A. (2001). Development of the student personal responsibility scale-10. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 29(4), 331-335.
- Student Academic Responsibilities* (t.y.). <http://www.exeter.ac.uk/students/studies/academic/#4> adresinden 20 Mart 2011 tarihinde edinilmiştir.

- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların Ölçülmesiyle SPSS ile Veri Analizi* (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yeşil, R. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin okul öğrenmelerindeki öğrenme sorumluluklarını yerine getirme düzeyleri. *International Journal of Human Sciences*, 10(1), 1214-1237.
- Your Academic Responsibilities* (t.y.). http://www.cse.sc.edu/~cmatthew/acad_response.htm adresinden 20 Mart 2011 tarihinde edinilmiştir.

Student Responsibility: The Study of Scale Development, Reliability and Validity

Abstract

The aim of the research is to develop the student responsibility scale, and to examine the validity and reliability. Research was conducted on 516 students. Explanatory factor analysis of construct validity explained 52% of the total variance of the scale. The results of exploratory factor analysis demonstrated that 13 items loaded 4 factors. A factor in Lesson Attendance, School Attendance, Homework Awareness and Success Awareness has been named. Internally and Externally Controlled Responsibility Scale developed by Özen and Gülaçtı (2011) was used for test the validity of the criteria of student responsibility scale. As a result of the analysis, .52 ($p < .001$) level of correlation was found between student responsibility scale and internally and externally controlled responsibility scale. In a reliability study, internal consistency coefficient for the scale was .82, .86, .87 and .79 for the subscales-ranged alpha values. After an interval of 2 weeks, a result of the test-retest correlation coefficient was found to be .78 ($p < .001$). In another reliability study, 27% of bottom-top group comparisons revealed significant differences in all item ($p < .005$). Finally, the item-total correlation analysis of the relationship was examined and found to vary between .37 and .72. Based on these findings, we can say that the Student Responsibility Scale can be used in the field of education and psychology by the researcher.

Keywords: Student responsibility, test development, validity, reliability, factor analysis